

מסורת הש"ס

(א) [לקמן לב: וע"ש פירש"י, ב] (עי' תוספות בבורות לא: ד"ה א"כ, ג) [לקמן ה: ל פו: כתובות כב, ד] (ד' ב"ק טו. כתובות מא, ה) (ז"ל אחר ד"ה בית, ו) [וע"ע תוספות ב"ק נד: ד"ה צימין, ו] [וע"י תוספות בבורות לא: ד"ה א"כ,

תורה אור השלם

1. מִשְׁפָּט אֶחָד יִהְיֶה
לָכֶם בְּגֵר כְּאִזְרַח יִהְיֶה בִּי
אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם:

ויקרא כד כב
2. לא תַעֲשֶׂה עֹל
בְּמִשְׁפַּט לֹא תִשָּׂא פָנֶי דָל
וְלֹא תִהְדָּר פָּנֵי גָדוֹל
בְּצַדֵּק תִּשְׁפֹּט עַמִּיתָךְ:
ויקרא יט טו

מוסף רש"י

משפט אחד יהיה לכם.
ויוון ולרשבת דבתי וגוי
(נפשו) ורשבת ותרקת וגוי
(נפשו) ו) הוא חזן לניני
מומוט (בימות כ"ב)
אחד מעות טעו, ו
דבתי ממוט, לא ישרמו.
ידללתו י שנקת לה
לדורו ולחוקו הוא ורומה
למלתא ולא הוא טעו (לקמן)
כל שישן לא
גנול. למיחזיקן לנפסד
ע"י ד"ר טועין (שם)
פלאה ינקאו. ששיב
מחט שור (שם)
ממזא. דין הוא
שמלתו ואינו טעו
שגגתו חזק, מזה מקמל
סדיר לא מפרט (ב"ק טו)
ותכלס ע"י עמלו
(עובדי שם)

שנאמר משפט אחד יהיה לכם. ממונות כנפשות וזיון דכתיב דרישה וחקירה דדיני נפשות דכתיב (דברים יג) ודרשת וחקרת הוא הדין ההוא לכו כמומחין וכל המומחה בדין שלא תעוול דלע. שמינעו מלהלות שמה יכפור והעדים טעמו ולא תהא עדותן מכוונת ויפסיד. והכא נמי שמה לא ימנע

שנאמר ימשפט אחד דיני ממונות לא כדי שלא תעוול דהיינו לא ישלש מעות לוויין אי דלת בפני לוויין אי ממונות בשלשה הדרה בשלשה מומחין ועודד לי אלא אמר רבא חגיגה רב אחא בר מדאורייתא חד נמי תשפוט עמינתך אלא אמו בתלתא מי לא אפשר דלית בהו חשטו לא ישלמו כ"ש מאי איכא בין רבא איקא איכא בינייהו שדנו דיניהן דין אלא לרבא לית ליה דשך דרב איקא אית ליה וכו': נוק היינו חבי למיתנא חצי נוק תני נמי היינו חבלות תנא הניחא למאן דאמר ר' למאן דאמר פלגא נמי למימר אלא אידי דקא כפל ותשלומי אר

דינין ודרכה את החייב ויחייב את הזכאי: דגמיר: ששמע מחכמים ומדליינין הלכות דין מלוה: טעו לא ישלמו: דהא בראשית נחמי ארפי' מדאורייתא: כל שכן דנפיש יושבי קרנות: ללא איספת ללוה למיגמר: (א) לרבא: דאמר מדאורייתא תלתא זעין לית ליה דשמואל דאמר דיניהן דין: בית דין הוץ: שעברו על תקנת רבנן: היינו נוק חטאות: מאי קרי נוק ומאי קרי חטאות: דהא נוק אחד ממשנה דברים של חטאות הוא (ב"ק פג:) וליהוי חטאות וילא זעי נוק: חיי נוק נמי היינו חטאות: דשור נש שחבל אלו משלם אלא חיי נוק וכיון דתנא חטאות אף חיי נוק במשמע: מחטאות ממונא הוא דאפחתיה לדמי'. חיי נוק קנסא הוא דסתם שוורים אינם נוגחים ולא היה לבעלים לשמרו כל זמן שלא הועד וילא זעי לשומי מידי אלא קנסא הוא דקנסיה רחמנא כדי שירצה בצמצום שוורים: פלגא נוקא ממונא: בפרק ארבעה אבות (ב"ק דף טו.) פליגי זה דקסבר סתם שוורים נגחנים הם ומדינא כולהו זעין לשומי דהוה ליה למינטריה ורחמנא הוא דתק דמם עליה: שאינו

תאמר מאי קשיא הא לא מחייב לשלם אל"כ נטל ותנן ביד דאלמר ב
ונתן: **ועוד** שלשה שלשה למה ה' איכא דוכתי דייק הכי ואיכא
דקקצבר אין עירוב פרשות תביז כלן וקשה דאל"כ בלדק תשפוט למה
דפית בהו חד דגמיר. דמאן דלא גמיר פסול לדינא כדמוכח בזה ב
דפסיל לדיינים ומשני בערכאות דסוריא ופירש שם בקונטרס שהם
גריסא שהם קרובים או פסולים הא לאו הכי לא מצי פסיל היינו דוור
רבא כלן פריז מכה אז כיון לחישת ליושיז קרנות הוה לן למימר כ
דגמיר ומשני כ"ש דנפיש לכן ישלמו כדי שילמנו דיני ממונות שלא
כשמואל אע"ג דרבא פליג עליה משום דרב נחמן קאי כותיה לק
לקיים את השטר ומת אחד מהן ודילמא רבנן דבי רב אשי כשמואל
להו בקיום וזהו אין הלכה כמותם דאפילו רב נחמן דקאי כשמואל ד
ר"צ דף מ. ושם) וכן הא דאלמר בזה בורר (לקמן דף ג. ושם) גבי אודיתא
בעלמא סבירא להו באודיתא וכתבו בזהוהא בפני שנים בלא קנין וב
שלה כותבין אפילו לא קנו מיורו וכדמפרש התם דקבע דוכתא ו
דאלהא אימת השפול (ב"ק דף פ. ושם) דגובין אותם בצבל אז בעי מומה
כ"כ"ע דקאמר (שם.) אף תם שחבל בצלם משלם כמותו ג"ש מומה
(שם דף פז:) דהא דגובין בצבל מוקי שור בשור היינו דווקא מוקי שן

דיני ממונות בשלשה פרק ראשון סנהדרין

ג. פרק ראשון סנהדרין

שנאמר משפט אחד וגו'. ואם תאמר ת"ל דעיקר דרישה וחקירה בעדים זוממין כמיז בפשט שופטים כדיני ממונות וכדיני נפשות וי"ל דמכל מקום לא הוה מזכירין דרישה וחקירה בשאר דיני ממונות אלא דיוקא בעדים זוממין אי לאו דכתב משפט אחד: **וְשֵׁנִי תַעֲזוּר דָּתָה**

שנאמר 'משפט אחד יהיה לכם ומה מעט
אמרו דיני ממונות לא בעינן דרישה וחקירה
בדי שלא תנעול דלת בפני לווין' ^א אלא
דלת בפני מעתה מעו לא ישלמו כל שכן אתה נועל
דלת בפני לווין אי הכי תרתי קתני דיני
ממונות בשלשה הדיוטות גזילות וחבלות
בשלשה מומחין ועוד ^ב שלשה שלשה למה
לי אלא אמר רבא תרתי קתני משום דרבי
חנינא רב אחא בריה דרב איקא אמר
מדאורייתא חד נמי כשר שנאמר ^ג בצדק
תשפוט עמיתך אלא משום יושבי קרנות
אטו בתלתא מי לא הוו יושבי קרנות אי
אפשר דלית בהו חד דגמיר אלא מעתה
מעו לא ישלמו כ"ש דנפישו יושבי קרנות
מאי איכא בין רבא לרב אחא בריה דרב
איקא איכא ביניהו דאמר שמואל ^ד שנים
שדנו דיניהן דין אלא שנקראו בית דין חצוף
לרבא לית ליה דשמואל לרב אחא בריה
דרב איקא אית ליה דשמואל: נזק וחצי נזק
וכו': נזק היינו חבלות משום דקא בעי
למיתנא חצי נזק תני נמי נזק שלם חצי נזק
נצמי היינו חבלות תנא ממונא וקתני קנסא
הניחא למאן דאמר ^ה אפלא נזקא קנסא אלא
למאן דאמר פלגא נזקא ממונא מאי איכא
למומר אלא איירי דקא בעי למיתנא תשלומי
כפל ותשלומי ארבעה וחמשה דממונ

בפני דיווין ב'ו'. גזילות וחבלות
וכתובת אשה וירושות ומתנות ככולהו
נמי לא צענין דרישה וחקירה כדי
שתנעול דלת בפני גולנין ואם תאמר
מהאי טעמא לא ניצעי מומחין
בגזילות וחבלות כמו הדאדלות ומומחין
וש לומר דלגבי מומחים לא שייך
למיחש ציה כמו זה דכחששא מועטת
אדם נמנע מלהלוות לחצירו אם לא
ינאף דיינין מוומחים לגבות חובו
אבל גזילות וחבלות יודע הגזלן שיטעריח
הגזול אחר המומחין עד שימנא
לדון עם הגזלן ועי'ל דגזילות וחבלות
נמי צעו דרישה וחקירה ולא ממעטין
אלא הדאדלות והלואות והא דמוקי
בד"ק אחד דיני ממונות (לקמן דף ג:)
מתניתין דמזכרה דרישה וחקירה
דיני קנסות לאו דווקא דיני קנסות
קאמר דגזילות וחבלות קרי להו נמי
קנסות כדאשכחן לקמן (דף יג:) גבי
שאלמלא הוה צטלו דיני קנסות
דמיירי בכל הנהו דכשי' פשה מומחין
מייירי כתובת אשה וירושות ומתנות
ונזקי שור צבור הוי בכלל הדאדלות
והלואות וכל הנהו דמסקינן בזהובל
(ב"ק דף פא:) דעבדינן שליחותיהו
וגובין אותו בצבול ולא צעי מומחין
ואם תאמר והא אשכחן בצמה דוכתין
שהיו דנין בצבול גזילות וחבלות
בפ"ק דב"ק (דף פא.) גבי ההוא
גבירא דכנה אפדנא אקליקלמא דיתמי

וּמִסֵּן בִּישָׁא (סס דף לו.) דַּמְקַע לִיה לַחֲצִירָה וְכֵן בִּכְתָּמָה מְקוּמוֹת וְיֵס
לְמוֹר דְּכָלל הִנְהוּ אֲפֻשֶׁר שִׁדְּחָקוּ זֶה אֶת זֶה ע״י דַּתְפָּסִי אִלּוּ דַּלְמֵר
אֲתֻקְצִיעִיה לְדִינָא בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל כְּדִלְחִתָּהּ בְּסוּף פֶּרֶק קִמְא דְּבִיָּק (דף
טו.) וְיִמְ דְּרוּקָא גִּילּוּת שַׁעַל יְדֵי חֲצִלוֹת כְּתוּ דְּמִינָוּ דִּי מַרִּי וּמְחֹ
אֲהֻדְדִי עַד שְׁמוּקָף אֲחֵד וּגְחַל אֶת חֲצִירוֹ דְּכִי הֵאֵל גִּוּוֹנָא לֹא שָׂכִית
וּלְאָ עֲבִידָנָא שְׁלִיחוּתֵיהוּ וְאִלּוּ וְהִיָּקָל הִיוּ דִּינֵי דִינֵי גִּילּוּת וּבִחְסֻחוֹ
נֶגְשָׁן (צ״ד דף סא:) הִיָּקָל הִיוּ דִּינֵי דִינֵי בִּיחִיתָה הֵאֵל אֲתֻקְצִיעִי רִישׁ הַגְּחַל
קִמְא (דף ד:) הַגְּחַלִּים וּמְלִיזֵי בְּרִיצִית שֶׁחֲסִירוֹ אֵין מְאֲרִינֵן מֵהֶם וְיִלּוּ
דִּהֵא אֲמִרְיָן בִּימֵי רַבִּי נִשְׁתִּית מִשְׁנֵה וְזוּ וּמִפֶּרֶשׁ רַבִּינוּ מַס דְּוּוּקָא
בִּימֵינוּ וְלֹא לְפָנֵינוּ וּלְאַחֲרֵינוּ מִשּׁוּם עֲזוּבָא דִּהֶתֵם וְלֹהֲכִי לֹא פִּרְיָן הֶתֵם
מִכְתָּה מִשְׁתִּית אֲלֵא מִבְּרִייתוֹת שֶׁנֶּאֱמָר רַבִּי לְרִבִּי יִיחִיא: **אֲלֵא** מִעֲתָה
שְׁטַעֲוִי אֵל יִשְׂרָאֵל. פִּירֶשׁ בְּקוּטֶרֶס כִּיּוֹן דְּבִרְשׁוֹת קָא עֲבִיד הִיוּ שְׁאִינוּ
כְּוִמְחָה כְּמוֹמְחָה לְשׁוֹן כ״ש שֶׁאֵתָה נֹעֵל כ״ו אֵין מִתְּחִישׁ בְּלֹא ה״ל לְמִימֵר
כ״ס אֲלֵא ה״ל לְמִימֵר אִיכָּא כ״ו אֲלֵא מִשְׁמַע עֲזוּבָא דִּהֶתֵם כ״ס מִדְּמַח
נִעְלִית דֵּלֶת הֵאֵל פִּרְיָן וְכ״כ כִּיּוֹן דְּחִישִׁית לְנִעְלִית דֵּלֶת הֵאֵל לֹן לְמִימֵר
שְׁטַעֲוִי לֹא יִשְׁלֹמוּ דִּלִּי מִחִיבֵית לֵהוּ לִשְׁלֵם לֹא יִתְרָו לְהַתְמַנֵּעַ דִּלִּי וְאִם

ד דיין ממנונות (למקן דף ג.) ויש לומר דפריך למאן דמחייב בלא נטל
כתי ללא דייק: **ומדאורייתא** חד נמי בשך. פירש בקונטרס
לכן נראה דאפי' למאן דאית ליה עירוב פרישיות קאמר: **א** אפשר
ר (למקן דף ג.) דמנן זה פוסל דייןו של זה ופריך בגמרא כל כמנייה
שבי קרנות ואע"ג דפליגי רבנן ואמרמי אימתי בזמן שמביא עליהם
שערכאות שנתמנו להיות דיינים: **"כ"ש** דנפישו יושבי קרנות.
לא יטעמו כדי שלא יתרחקו הכהן דגמריה וואו אי אפשר לדיכא דחד.
ועו פן ימחייבו לשלם: **לרבא** אית ליה דשמואל. ג'ה"פ פוסק
(דף ה.) והא דלאמר בפרק ב' דכתובות (דף כב. וס) גבי ג' שיטב
יירא להו דמשמע דאין הלכה כשמואל ה"פ כשמואל בעלמא קצירא
ס' שדנו דיינהם דין מודה דקיום שטרות בג' כדאמר בחוקת הכתים
ילמא רבנן דדי רב אפי' כשמואל קצירא לכו התם נמי ה"פ כשמואל
אין הלכה כמותו כדאמר התם בפני שנים וקנו מידו כותבין ופני
אין ומומני ליה: **ב** וזו היינו חבירות. לאו פשור שהיו שור קאמר
אלא בשור שהיו אדם והא דקאמר משום דקצבי למיתני חי"ל דלא
נראה לאריי בכל ענין אף בשור דלוקי שור דהא מסיק דבחול
גל דמועדין מתחלתן אבל מתי קרן אמרינן התם דאין מועד בצבל:

איין

עין משפט
נר מצוה

בג א מ"פ"ב מהלכות
זקי ממון הלכה ז
ופ"ה מהל' סנהדרין הל' ט
סמג עשין קז לו טוש"ע
ח"מ סימן א עקיף א:

רבינו חננאל

שנאמר משפט אחד יהיה
היה ומה בענין אמר דיני
למנונות כל בענין דרישה
וחקיקה כדי שלא תעול
דלת בענין לויין. כלומר
התבחינו למנוחין
ומנעו מהחזיק אחד את
האחר כי אומר אם יכפור
אמר יסיר אנה אמצע
מומחין שדיני ורועיני
שמשפט טוב לך של
להלוות. ומצא נמנע
למלוות. ואקשי עליה
הא כי תדאק
בבמתנין למה לא למיתנא
די בניי ממונות וא'
גבולות וזבלות וא'
מסרת דהכי קתני
בבמתנין מה הן קני
ממונות גולות וזבלות
ופוקי רבא לעולם תרתי
קתני כלומר דיני
ממונות כי קני הודאות
דיני הלוואות קני דיני
(ממונות) גיבולות שלשה
מומחין בעיני. ואמאי
באשר רבנן הודאות
הבזכות הווייתא אינן
בשטות משום דרבי
תינא. ר' אחא ברבי דרב
קנינא אמר מדריוורא
אפילו חד כשר שנאמר
בכצק תשפוט עמית.
ומשום חשבוני מדינות
אשאי בהם מומחין התקינו
אמר אר אר אר אר
בתו דר דמי. וקו"ל (6)
כרכ את אריה דרבי אקא
מדריוורא ור' הווא
מומחה וקבלה עלייהו
דיין דיני ממונות כדבעינן
למימר לקמן.

(א) מוצא צק' יד רמ"ה.